

Vårresan

95

Vårresan (27.3-21.4.1995)

(9 avsnitt)

I Berlin pågick det en FN-konferens om världens klimat. Min gode vän från Azerbadjan hade inte kunnat lova att göra sig ledig för min skull, men han gjorde det, och under våra två timmar på stationsrestaurangen Lichtenberg hann vi diskutera de flesta av dagens aktuella ämnen: Turkiet, Nordirland, och mycket annat.

Av honom fick jag WES' årsrapport för 1994. De två stora framgångarna var Sydafrika och Nordirland. I Sydafrika hade WES outtröttligt verkat för återupprättelsen av Nelson Mandela och för en demokratisering av landet men mest för att skydda den vita minoriteten och bespara den mer oekonomiskt våld och revolutioner. Denna politik hade till slut definitivt segrat, och de vita kunde överleva i Sydafrika i fred med räddad ekonomi för hela landet.

Nordirland var ett betydligt känsligare och mer svårmanövrerat företag som ännu inte låg säkert i hamn, men utvecklingen var definitiv mot en försoning mellan England och Irland, ekonomiskt och etniskt nödvändig för båda.

Det stora bakslaget var som vanligt Turkiet med värre etniska krig än någonsin och en ständigt tilltagande inre upplösning som följde. "För omvärlden verkar det som om Tansu Ciller är galen när hon med ena handen forcerar fram en tullunion med EU medan hon med den andra accelelerar folkmordet i Kurdistan, men så enkelt är det inte. Militären är för mäktig i Turkiet, och det är den som tvingar henne att gå med på det fortsatta folkmordet. Annars skulle hon avsättas direkt." Mera får jag utan tvivel veta av doktor Sandy senare.

Tibet och problemet Kina har fortfarande högsta prioritet i WES och bevakas ständigt allt noggrannare. Inom WES används aldrig mera namnet Sinkiang utan enbart uigurernas eget namn på sitt land Turkestan.

Naturligtvis diskuterades även islam med tyngdpunkt på problemen i Algeriet, Sudan och Egypten, och fem muslimska regimer i världen i dag bearbetas underjordiskt av WES i ordningen Irak, Iran, Sudan, Indonesien och Libyen.

Därefter diskuterades även andra problematiska regimer som Castros Cuba och Serbien, som även bearbetas, men även Ryssland efter Tjetjenien håller på att bli ett problem igen, i synnerhet i samband med de ryska återinförlivningsplanerna mot Vitryssland.

Sedan skildes vi. Min kontakt måste återvända till problemen med det allt hastigare försämrade världsklimatet, som enbart beror på människans industrialisering och urbanisering - de stora tiomiljonstäderna är ur naturlig synpunkt världens värsta pesthärdar och fungerar för det mondiala livet som cancerceller och metastaser. Här tyckte jag mig känna igen doktor Sandys tankegångar, och mera skulle jag få veta av honom. Han lär ha något nytt projekt på gång. FN-konferensen kommer inte att ta upp världens sjukdomar med de nya kriserna som malariaspridning, ebola- och andra dödsvirus, aids, osv. Klockan 17 måste han lämna mig, drack snabbt upp sitt kaffe, spillde ut hälften därvid, och försvann.

Till Berlin kom jag från Köpenhamn med tåget klockan 02.20 från Göteborg. Resan var behaglig med mest många glada danskar ombord på tågen, och även Berlin kändes positivt den här gången.

Det snöade vackert hela vägen från Göteborg till Bratislava. Speciellt Dresden var extra vackert i ljuvt snöfall och hela färdvägen upp längs floden in mot Tjeckien, som det landet numera heter. I Budapest var det fortfarande kallt om än snön var borta, men det var ändå ljuvligt att promenera ner för drottningalléerna (*Teréz* och *Erszébet Körút*) och koppla av i Café Mozart med café au lait och en Schönbrunnårta

med bara Mozartmusik i bakgrunden. Mera hemma än i hägnet av Habsburgepoken kan en musiker knappast vara.

Mitt långa uppehåll i Budapest tillät mig att göra en extravagant utflykt utanför programmet. Det visade sig nämligen att det från min ankomststation Nyugati Pu gick regelbundna tåg till Esztergom. Detta ställe hade alltid intresserat mig som det centrum för den katolska kyrkan i Ungern det var med uråldriga traditioner (sedan år 1010) och en berömd basilika.

Det var bara 53 kilometer dit, men tågresan tog nästan två timmar, då det var ett litet underbart lokaltåg som stannade vid varje småstation på vägen. Emellertid var denna resa över kullarna västerut mycket vacker och bör rekommenderas.

Ej heller ångrade man besöket i Esztergom, ehuru det blev något kort. Tåget gick nämligen inte förrän 14.05, mitt nästa tåg till Bukarest avgick 19.25, och då tåget från Esztergom tillbaka till Budapest avgick 17.15 hade jag bara en dryg timme på mig i Esztergom. Det räckte precis till ett besök i basilikan.

När jag kom in och ställde ifrån mig allt mitt bagage vid en pelare för att lättare kunna "göra" kyrkan blev några kyrkvaktmästare ganska perturberade. Bland mitt bagage fanns nämligen öppna plastpåsar med bl.a. bananer och Dubonnet, och sådant är inte lämpligt att placera i en kyrka. En tant uppsökte mig när jag läste marmorinskriptionerna i sakristian och kom med ett långt förmaningstal på ungerska, som jag naturligtvis inte begrep ett vitten av, men jag förmodade att det var mitt bagage som vållade kyrkan problem; och jag svarade så artigt jag kunde på italienska, engelska och tyska att jag bara skulle stanna i några minuter, vilka språk hon tydligen inte begrep ett vitten av. Så jag tog alltsammans med mig ner i kryptan, där en annan kyrkvaktmästare en aning spärrade upp ögonen för att jag tog med mig så mycket bagage ner i kryptan.

I kryptan ligger kardinal Jozsef Mindszenty begravd, (1893-1975), den legendariske ungerske kardinalen, som efter kriget vågade ställa upp mot kommunismen och demaskera denna fullkomligt, varför han 1948 utsattes för en flera dygn lång tortyrartad hjärntvätt, som förberedelse för en "fixad" rättegång mot honom som förrädare mot staten. Den enda stat han uppträdde mot var Stalins Sovjetunion. Genom hjärntvättstortyren knäckte de honom såpass att de inför en förvånad värld fick honom dömd i en offentlig rättegång för landsförräderi utan att han orkade försvara sig. Hans dom blev livstids fängelse.

Under revolten 1956 blev han befriad och kunde sedan gradvis återhämta sig för att så småningom ge offentlig kännedom om exakt hur hans hjärntvätt hade gått till och återuppta sin kamp mot kommunismen. Hans oförsonliga hållning mot denna vållade omsider påven Paulus VI och hans ekumeniska politik problem, så att denne mot slutet av den ungerske kardinalens levnad såg sig nödsakad att hota den gamle kämpen med exkommunicering från kyrkan. Några år därefter avled den gamle sege, hårt åtgångne, omänskligt behandlade men outtröttlige kardinalen.

Hans moraliska betydelse för Ungern och för ungrare över hela världen blev oerhörd, vilket man ännu ser på hans grav: den smyckas oavbrutet av nya blommor och kransar och band av besökande ungrare från hela världen.

1991, två år efter de dramatiska och totala omvälvningarna 1989, kom påven Johannes Paulus II hit för att personligen hedra den avlidne och äntligen ge honom rätt å hela världskyrkans vägnar. Paulus VI hade gått ur tiden med alla sina konflikter med gamla primaser som ärkebiskop Lefebvre och andra kämpar av kardinal Mindszents status oavslutade. Johannes Paulus I fick aldrig möjlighet att göra något konstruktivt, men kardinal Wojtyla, från ett lika undertryckt katolskt land i Östeuropa som Ungern, underlät det icke. Kardinal Wojtyla lär vid något tillfälle ha uttalat, att kardinal Mindszenty, om någon, förtjänade ett högre vitsord än någon påve.

Mitt besök hos honom blev alltså det allra angenämaste trots kyrkans problem med mitt bagage. Den mäktiga basilikan i Esztergom verkar på håll något klumpig och steril, men liksom de flesta basilikor är den desto underbarare invändigt. Där finns rymd och frihet, taket lyfter sig, den är alltigenom klassisk och harmonisk i arkitekturen, och man föreställer sig kardinal Mindszentys djärva och frimodiga ande på sin rätta plats i detta heliga palats, för alltid trotsande alla världens dårskaper till försvar för de oomkullrunkeligt evigt heliga värdena godhet, fromhet och barmhärtighet.

del 2 : Rumänien.

Ungern förblir ett underbart land med underbara människor, som jag alltid kommer att trivas i och känna mig hemma i, och det är alltid ett nöje att återvända dit och upptäcka nya sidor av landet och människorna.

Rumänien var emellertid ett nytt land för mig. Helt oävet var det inte men ganska spännande.

Avfärden dit från Budapest antydde redan besökets rafflande karaktär. Tåget från Esztergom nådde Nyugati Pu klockan 18.50, och på 35 minuter måste jag således hinna gå till Keleti Pu med allt mitt bagage, ty ingen taxi var till synes, så som fallet alltid är när man behöver dem. Precis när jag kom fram till Keleti Pu avgick tåget, och jag kom med på sista vagnen.

Dagens innehållsrika och stressade program hade inte medgivit något utrymme för vare sig lunch eller middag. Jag hade hoppats hinna köpa något på stationen, vilket tågets punktliga avgång hindrade. På tåget fanns det emellertid en upppassare med mat- och dryckesvagn. Jag såg honom skymta förbi min kupé en gång, men han hade skyndsamt och försvann snabbt med sin läckerhetsvagn utan att jag kunde hinna i fatt honom. Tålmodigt inväntade jag i stället hans återkomst. Denna dröjde. Till slut gick jag ut för att söka honom - han hade försvunnit i de tre sista vagnarna bakom min, så han borde kunna lokaliseras. Jag kammade noll i de första två vagnarna. Den tredje och sista var reserverad för första klass. I den sista av denna vagns kupéer fann jag honom med sin vagn, men han låg och sov, kupén var släckt och låst, och han var totalt utslagen. Fåfänga försök gjordes att med knackningar återkalla honom till medvetandet om sina plikter. Läget var hopplöst. Han bara sov.

Med spänning såg jag fram emot gränsöverskridandet. Formaliteterna var mer ordentliga på den ungerska sidan: ett helt kompani av ungersk passkontrollspersonal med tulltjänstemän och annan uniformerad milis utförde noggrann passkontroll en och två och tre gånger om. På den rumänska sidan upphörde ordningen. Tågundersökningskommissionen där bestod av ännu elegantare myndighetspersoner som inte visste hur de skulle hantera utlänningar. En konduktör krävde att jag utom färdbiljetten även måste lösa platsbiljett, vilket inte tidigare hade behövts på detta tåg direkt från Prag och Berlin, denna platsbiljett kunde endast lösas med rumänska lei vilket jag ännu inte lyckats skaffa mig, och då jag ville stiga av tåget för att växla pengar och tillmötesgå min konduktör förbjöds jag detta av annan uniformerad personal. Resultat: dödläge. En civilklädd dam, som kom ombord, lät mig slutligen både betala för ett extra billigt visum (bara 35 tyska mark) och växla pengar. För 1100 ungerska forint (c:a 70 kronor) fick jag emellertid bara 6000 lei, medan jag för 20 tyska mark (drygt 100 kronor) fick 25,000 lei. Hur hon räknade vet jag inte. Jag fick aldrig se någon kursuppgift på den rumänska valutan.

Rumänerna däremot framstod som intressanta, vänliga och sympatiska. Min penningväxlande dam rekommenderade att jag inte stannade längre än en dag i Bukarest och nästan skämdes för sitt land och sitt folk, som var så fattigt.

Emellertid var den rumänska fattigdomen inte ekonomisk. Landet är rikt på resurser, och folket verkar energiskt och aktivt - man ser sällan slöfockar på Balkan. Visserligen skulle man kunna beteckna Rumänien som Europas Indien - standarden är sämre än i Turkiet, socialvården till synes obefintlig, tiggarskrået påfallande överallt, men folket verkar hederligt och mera förnöjsamt än det bulgariska - den värsta sortens människor jag upplevde var vanliga narrar till skojare.

Katastrofen i Rumänien är i stället den andliga fattigdomen. Diktatorn Ceaucescu med sitt av Nordkoreas framlidne diktator inspirerade spritt språngande storhetsvansinne vannlade sig om att utrota hela Rumäniens tidigare historia och särskilt dess kyrka. Fler kloster och kyrkor har rivits av socialismen i Rumänien än någon annanstans i Europa. En liknande ofärd ser man bara i Kina. På Bukarests turistkarta finns bara en enda kyrka utsatt, som då är den ortodoxa katedralen, som så omsorgsfullt restaurerades av konung Carol på 30-talet. När jag först frågade människor om denna katedral visste ingen var den låg och kände nästan ingen till den. Under Ceaucescus kvartssekellånga diktatur har han nästan helt lyckats utplåna allt religiöst ur människornas medvetande med ett härresande katastrofalt resultat för landets andliga klimat och utseende - i centrala Bukarest har nästan hela den gamla staden med alla dess kyrkor utplånats för att ge plats åt gråa sterila funkismonument, ständigt överträffande varandra i livlöshet och tristess.

Man kan ha sina logiska invändningar mot religiöst tänkande, men friheten därifrån har nästan alltid lett till slaveri snarare än frihet. Ingenting är så befrämjande för fantasin som religionen, och ingenting är mera hälsosamt för människans sinne än att fritt få utveckla och begagna sin fantasi, som Einstein sade: "Fantasi är viktigare än kunskap." Han menade att fantasin var det samma som människans rent kreativa förmåga medan kunskap bara är som ett verktyg att bearbeta den med.

Man ser även en annan baksida av den totala sekulariseringen: ett omfattande alkoholmissbruk överallt. I Bukarest formligen ramlar alkoholisterna över en, och alkoholismen har på många håll blivit som ett substitut för religionen, som accepteras och uppmuntras överallt.

Ingenting ont om alkohol i goda drycker och rimliga proportioner, men till och med min egna enda betrodda husläkare doktor Sandy, som betecknar sig själv som en gammal whisky-doktor (som har samma klang och rang ungefär som en brännvinsadvokat) ordinerar sprit bara som medicin i nödfall och helst bara i måttliga proportioner.

Summan av Rumänien blir ändå positiv. Landet har det värsta bakom sig och definitivt en lovande framtid. Jag tror inte att det kommer att behöva tillhöra kategorin "Europas fattigaste land" särskilt länge, då efter de krigiska delarna av Jugoslavien man bara kommer att finna extrem fattigdom i Europa i länder ständigt längre och längre åt öster, ex. Moldavien, Vitryssland, Ukraina och Ryssland.

Till den positiva bilden av Rumänien bidrog även mitt underbara resällskap från Bukarest till Sofia. Vi var fem personer, två rumäner, en montenegrin, en ukrainare och en svensk, och mellan oss talades det i kors sex språk: rumänska, ryska, engelska, franska, tyska och italienska. Montenegrinaren hade arbetat fem år i England och även en tid i Tyskland, Italien och Danmark, så han var mycket duktig i engelska och njöt av att få tala det med mig, då han alltid längtade tillbaka till England och kände sig hemma där. Med sin gode vän ukrainaren talade han ryska, men med mig talade ukrainaren tyska. Den ena rumänen, den mest sympatiska i sällskapet, talade en utsökt franska medan den andra rumänen, en ung teolog, behärskade både engelska och tyska. Sällan har jag haft så gott och så underhållande resällskap. Montenegrinaren talade varmt om England men uttryckte sin starka oro över Tyskland och dess ekonomiska frammarsch. Han hade aldrig kunnat trivas i Tyskland då han upplevde tyskarna som svåra och fyrkantiga, hårda och oberäkneliga. Ukrainaren var expert på ämnet vodka och bjöd gärna frikostigt

omkring sig av denna kostliga vara, "livets mjölk" för alltför många slaver. Han bekräftade min uppfattning att Rumänien var ett rikt land i jämförelse med länder längre österut som Ukraina.

Ändå var fattigdomen i Rumänien alltför överväldigande. Bukarest omges av oöverskådliga slumområden, ungefär som plåtruckedförstäderna utanför miljonstäderna i Latinamerika, av sådan beskaffenhet att det skär en i hjärtat när man ser dem i all oändlighet från tågfenstret när tåget lämnar staden. Tiggarna har jag tidigare nämnt: de drar sig inte för att exponera sina hemskaste lyten och sjukdomar för att vädja till folks barmhärtighet. En polioskadad man drog sig fram på trottoaren i snövädret med sitt förtvinade förvidna polioskadade spindelben helt naket och blottat för hela världen.

Snövädret var så tätt i Bukarest att några utflykter där på egen hand var otänkbara. Det snöade under hela resan till Bulgarien, och ingen värme fanns i tåget. Rumänen som talade franska frös alldeles oerhört och måste ideligen gå ut i korridoren för att stampa i sig lite värme. Han visste allt om krigen i Bosnien och Turkiet och kunde ge mig en hel del ny intressant information. Han betraktade Turkiet som en tysk koloni och bosnienmuslimerna som precis lika goda kålsupare som serberna. Han var mycket besviken på västerlandet för dess cyniska opportunistiska politik. Varför samlades hela världen för att rädda Kuwait? För att Kuwait hade olja. Varför låter världen både kriget i Bosnien och det turkiska kriget mot kurderna fortgå i all oändlighet? Därför att varken Bosnien eller Kurdistan har olja eller något annat lönsamt att besvära sig för.

Mitt transitvisum för Rumänien kostade 35 DM, men för ett transitvisum genom Bulgarien måste jag betala 55, och det varade då bara i 30 timmar. Även de bulgariska tull- och passkontrollmyndigheterna var betydligt hårdare än de rumänska: för första gången under resan måste jag öppna allt mitt bagage. Rumänien var trots all sin fattigdom ett gästfritt, vänligt och sympatiskt land, medan Bulgarien var betydligt kärvare och svårare. I Rumänien fanns det inte en person som inte genast tog mig för en ortodox präst, men i Bulgarien blev man konsekvent betraktad bara som en dum utlänning att plocka på pengar. I Rumänien måste man dock alltid ha en extra platsbiljett när man reser på tåg, då tågen där vanligen är överfulla. Rumänarna är ett stort folk i ett litet land, då diktatorn Ceausescu under tjugo år försökte tvinga varje rumänsk familj att ha minst fem barn.

del 3 : *Bulgarien*

Körkonsert i Sofia.

Bulgarien är världsbekant för sina förnämliga körer, och de brukar vanligen vinna första- eller andra-priser vid alla körtävlingar. Jag fick det stora nöjet att få uppleva en helafton med Sofias Filharmoniska Kör varunder den uppförde Palestrinas "Missa Brevis", Bachs motett "Jesu meine Freunde" och Carl Orffs "Catulli Carmina". En tredjedel av kören användes för Palestrina, de andra två tredjedelarna för Bachmotetten och slutligen hela kören för Orff.

Tyvärr var körens standard inte den absolut idealiska. I varje sats av mässan sjönk kören konsekvent en hel halvton, och det var tenorernas fel, som inte orkade hålla upp sin stämma. Dessutom begick kören det oförlåtliga felet att utelämnat "Gloria in excelsis Deo" i Gloriasatsen och började i stället direkt på "et in terra pax hominibus". Så får man bara inte göra. Så okunnig om Palestrina får man inte vara om man en gång sjunger Palestrina.

Tyvärr blev tillståndet inte bättre av att kören byttes ut mot den andra två tredjedels-kören i Bachmotetten. Där var det sopranerna som drog ner det hela, även om tolkningen och dirigenten, en kvinnlig sådan, smal som en tråd, var ypperliga.

I den tredje avdelningen med hela kören samlad i Orff-verket blev det stora misstaget som kören begått uppenbart. Den hade lagt ner det största arbetet på detta ytliga effektsökeri med pianoackompanjemang och utan intonationssvårigheter för att få detta billiga verk med mycket omusikaliska effekter bestående av mellanprat och slagverksbatterier att fungera fullständigt perfekt ; medan de hade försummat de mycket svårare och mer arbetskrävande verken av Palestrina och Bach, gedigna mästare med avancerad musikalitet, medan Orff bara förblir en effektsökande dilettant, hur slagkraftigt hans första verk "Carmina Burana" än är, vars succé han begick misstaget att försöka upprepa med att producera en imitation. Orffs stil är visserligen personlig men bara en nyhet första gången, medan "Catulli Carmina" definitivt inte kommer med något nytt. En speciell stämning krävs för att man ska stå ut med Carl Orffs grova effekter. "Carmina Burana" tål framföranden utan denna specialstämning men inte "Catulli Carmina".

Tyvärr är det som en körsjukdom att inför konserter med blandad repertoar satsa hårdast på det verk som är tekniskt svårast, medan därigenom verk som är mer musikaliska och därför kräver större noggrannhet försummas och presenteras opolerade. Carl Orff fungerade perfekt i denna konsert, men man ville bespara sig att höra verket fler gånger, medan man beklagade att Palestrina och Bach inte framförts bättre av en så kvalificerad kör. En konsert med bara Palestrina och Bach i färdigarbetat skick hade varit bättre än denna halvdana konsert med en åbakig bluff som avslutning.

Sådana konserter brukar försvara sig med att, "ja, men publiken vill också ha något effektfullt och anslående, inte bara gamla klassiker, för då blir den bara uttråkad och stannar hemma." Skitprat. Publikens smak kan aldrig bestämmas eller sonderas i förväg. Publikfrieri är det mest vanskliga man kan försöka sig på, för om man gör det blir publiken verkligen som en nyckfull kvinna. Det enda som alltid går hem hos en publik är ärlighet i uppförandet och kvalitet. Om kvaliteten är genomarbetad och uppförandet genomförs med ärligt engagemang blir resultatet oemotståndligt för vilken publik som helst, vad det än gäller, för det är just sådant som varje publik gärna betalar för.

Sofiaoperan och "Kärleksdrycken"

Sofia har ett underbart operahus, och den bulgariska publiken är alltid tacksam. Det är alltid en fest och en upplevelse att få vara med om en operaföreställning där, och jag såg mycket fram emot den. Donizettis "Kärleksdrycken" skulle ha premiär, och salongen var fullsatt. När föreställningen väl började med idealisk scenografi och en utmärkt regi, dirigent och orkester satt man emellertid förstummad. Aktörerna sjöng på bulgariska.

Hur kan man framföra en italiensk opera på något annat språk än italienska? Föreställ er den lyriska tenorarien "*Una furtiva lagrima*", en av höjdpunkterna i tenorrepertoaren, sjungen på bulgariska, med alla dessa fräsande och forsande sj-tj-konsonantljudsanhopningar och tjocka slaviska l-ljud. Halva musiken går ju genast förlorad. Det är som att i stället för "Santa Lucia" sjunga "Skända Lushia".

Dessutom sjöng både primadonnan och stackars Nemorino falskt. Mitt i sin stora tenoraria har han en lång kritisk F-ton, som han bör crescendera tills arian plötsligt blommar ut i en dur-tonart, och just detta långa F tog hjältetenoren mer än en kvarts ton för lågt. Det var värre än att sitta hos tandläkaren, och det isade värre i hela skelettet än med bara tandvärk.

Tyvänn har den musikaliska standarden i Bulgarien gått ner. Så fort en förmåga lyckas slå igenom internationellt lämnar hon landet för gott. Kvar blir bara diletanter, patetiska vrak på glid och omogna ungdomar, som inte ens kan sjunga rent ännu.

Vad som däremot höll var som tröst kyrkokören i Alexander Nevskij-katedralen. När jag gjorde mitt enda möjliga besök skulle just en gudstjänst börja, allt var under ivrig förberedelse, kören höll på att samlas, stämningen var redan fullödlig fastän fortfarande under uppladdning, och katedralen var lika varm och underbar som alltid. Kyrkan ser inte stor ut utvändigt men liksom lyfter sig och breder ut sig åt alla håll så fort man inträder, och akustiken är överväldigande. Här kunde folk fortfarande sjunga.

Slaskig byråkrati i slask-Bulgarien

Tyvänn hade det idylliska Bulgarien även sina mindre idylliska avigsidor. En av dessa var byråkratin och den skräck som den lever genom att inspirera.

I Ruse vid bulgariska gränsen hade jag fått betala 55 DM för ett transitvisum genom Bulgarien. Min andra dag i Sofia ringde min värdinna till polisen och frågade för säkerhets skull hur länge ett sådant transitvisum gällde. Hon skulle inte ha ringt. Det gällde i 30 timmar. När hon ringde hade jag redan varit i Bulgarien betydligt längre än så, nästa tåg till Istanbul skulle avgå först följande morgon, (det enda tåget per dag var ett tidigt morgontåg,) och jag hotades således av oöverskådliga böter vid nästa passkontroll.

Min värdinna visste genast på råd. Jag hade fått en "sjukdomskris", och en god vän till hennes dotter, som var läkare, kunde alltid ordna ett intyg. Med detta i handen skulle böter kunna undvikas.

Emellertid var läkaren bara en barnläkare, så den möjligheten var misslyckad. I stället drog mig min värdinna med sig till polikliniken. Där hänvisades vi till ett speciellt sjukhus för utlänningar utanför staden. Det hör till saken att det hade snöat oavbrutet i Bulgarien, liksom i Rumänien, och nu var det förfärligt slaskigt överallt. Det var ett utomordentligt nöje att slaska fram genom snömodden mellan olika sjukhus i Sofia.

Sjukhuset för utlänningar skulle gärna ta sig en titt på mig - för 22 dollar. Ett intyg kunde dock kosta mera, beroende på om jag var sjuk eller inte. Vi slaskade hemåt genom snömodden igen.

Naturligtvis skulle min värdinna aldrig ha ringt polisen, och jag skulle ha försökt klara mig genom min okunnighet och myndigheternas brist på information till mig vid gränsen. Emellertid hade samma myndigheter begått ett misstag. Enligt stämplarna i mitt pass hade jag lämnat Rumänien den 30.3 och ankommit till Bulgarien den 29.3. Det var ju helt omöjligt. Samma felaktiga datum, den 29.3, hade passkontrollören skrivit på mitt bulgariska transitvisum.

Jag lämnade Bulgarien i ett underbart jullandskap med Vitosha badande och gnistrande i snö i praktfullt solsken, som gav den bländande vita vintern en extra kyla och stränghet. Tåget var bara två timmar försenat från början. Som reskamrat hade jag turen att få en trevlig amerikan från New York, som arbetade som lärare i Ruse. Han var mycket litterärt kunnig och intressant att samtala med, och det var betydligt angenämare att frysa tillsammans på ett tåg utan värme (i vintern) än var och en för sig. (Som vanligt i bulgariska tåg gick vissa fönster inte att stänga.)

Den dramatiska passkontrollen inträffade där vintern i Bulgarien äntligen avlöstes av en turkisk vår. Den bulgariske passkontrollanten var en stor två-meters buffel med hårt fyrkantigt ansikte, utrypen för en sovjetrisk skräckkommisarie. När han såg mitt transitvisum blev han genast arg och anklagade mig för att ha stannat i Bulgarien i tre dagar och krävde böter (ett opreciserat belopp) av mig. Jag påvisade

då för honom visummisstaget i Ruse: enligt den rumänska passtämpeln hade jag lämnat Rumänien den 30.3 för att därpå ankomma till Bulgarien den 29.3. Han blev ännu argare, slet mitt pass ifrån mig och lämnade tåget. "Mera problem!" skrek han.

Efter en längre stund kom han tillbaka. Han bad mig plocka ner mitt bagage. Lyckligtvis ville han bara att jag skulle öppna det, han konstaterade det huvudsakliga innehållet av bara svenska böcker, (inget bulgariskt smuggelgods,) gav mig mitt pass och gick.

Det visade sig då att han begått misstaget att inte ta tillbaka mitt transitvisum när han tagit mitt pass ifrån mig. Troligen hade detta misstag från hans sida fått honom att tänka om. Dessutom kunde ju inte de anakronistiska passtämplarna förklaras på annat sätt än att den ena måste vara fel, och om jag påstod att Bulgarien stämplat fel kunde han inte bevisa motsatsen.

Mitt argument var att jag (enligt passtämplarna) lämnat Ungern den 29.3, kommit till Rumänien den 29.3, lämnat Rumänien den 30.3 (på kvällen) och kommit till Bulgarien den 31.3 efter midnatt. I så fall kunde jag inte ha stannat i Bulgarien mer än en natt.

Jag hade varit tre nätter i Bulgarien - det var den rumänska passtämpeln som var fel. Jag hade kommit till och lämnat Rumänien den 29.3. Detta hade den rasande kontrollanten kunnat se på min biljett, men han gjorde det inte. Den falska rumänska passtämpeln var Rumäniens vänliga avskedsgåva till mig.

Sålunda tog jag igen skadan för det falska visum jag tvingades betala för i Bulgarien våren '93, vilket medförde att jag uteblev från Bulgarien i två år. Bötesbeloppet var okänt, men jag sparade åtminstone 50 DM. Det hör även till saken att detta var morgonen den Första April.

Tyvärr lämnade jag Bulgarien även denna gång i hopp om att slippa komma tillbaka. Och tyvärr reflekterar detta de flesta bulgarers disposition. De vill helst bara lämna landet och slippa komma tillbaka, och alla som kan gör så. Kommunisterna har myglat sig tillbaka till makten genom maffiametoder och falsk skräckpropaganda, som den fattiga massan gått på, och en sådan regering kan inte åstadkomma något gott för landet utan bara för sig själva.

del 4 : *Turkisk vår.*

Där hade man krånglat sig genom alla världens byråkratiska besvär med odrägliga pass- och visumturer, och så kommer man till Turkiet, detta fördömda land med muslimer och folkmord på kurderna och en djupt sjunken ekonomi, och där togs man emot av våren med idel vänlighet och öppna armar, efter alla Balkans kristna busar. Kontrasten var slående. Gränsformaliteterna var ett minimum, och gränsens *tax free* var välförsedd med allt vad man behövde: whisky, cognac, brandy, vodka, martini och allt utom vin. Jag köpte en Martini Rosso medan min reskamrat köpte en whisky. Tillsammans blev det en njutbar Manhattan som räckte länge.

Tåget kom fram till Konstantinopel tre timmar efter tidtabellen, alltså elva på kvällen. Min vän skulle ha mottagits av några vänner, som skulle ha tagit med honom till turkiska bad, men efter en tre timmars försening fanns ingen välkomstkommitté kvar. Han var därigenom fullkomligt prisgiven i ett midnattsmörkt Istanbul. Jag tog honom därför med till mitt ungdomshärbärge.

Detta hade just drabbats av en lavin av holländska turister liksom hela staden. Vart man än kom i staden möttes man av lokaler och matställen sprängfyllda av holländare. På mitt vandrarhem var det holländska ungdomar som ockuperade alla bord och alla rum, på min restaurang var det holländska pensionärer som inte lämnade ett enda bord ledigt, och så tycktes det vara överallt. Trots inbördeskriget, en valuta som kunde förlora 50% av sitt värde mot andra valutor på en vecka,

exploderande bomber var som helst, beväpnade vakter och soldater överallt och kurdiska varningar mot alla turister var det tydligen "business as usual" i Konstantinopel och i synnerhet för flygande holländare.

Efter att ha orienterat mig på söndagsmorgonen och fått kontakt med doktor Sandy tog han mig med till en liten mysig restaurang "Altin Kupa", där vi begick våra vanliga orgier med en enkel middag och vitt vin. Han hade åldrats och krympt. Han hade i januari-februari varit svårt sjuk, och såväl hans skägg hade blivit gråare som hans ögon blåare och hans rynkor djupare. Jag saknade plötsligt hans stöddighet.

Det var en djupt desillusionerad man jag hade framför mig. Han var mycket intresserad av mina intryck av Rumänien, och jag delgav honom framför allt mina samtal med min rumänske vän som talat franska. "Just det," sade han, "det är det som är den stora sjukdomen. Serberna tillåts fortfarande härja fritt i Bosnien, turkarna tillåts fritt fortsätta sitt folkmord på kurderna i Irak och Turkiet, och det rika västerlandet bara tittar på och låter det gränslösa eländet fortsätta. Deras maximala insats är ungefär att liknöjt säga "jaså". De struntar fullkomligt i vilka folkmord som sker i Tibet, Turkiet och Serbien bara de får vara i fred med sin TV, sin rockmusik, sina porrklubbar och sina diskotek. Egna nöjen och laster är viktigare än krig som drabbar andra. Det är detta just som man särskilt i Rumänien är så vanvettigt upprörd över. Det är samma mentalitet och likgiltighet som 1453 ledde till att Konstantinopel gick förlorat."

Han redogjorde överskådligt för den turkiska situationen. "Det var en oerhörd landvinning för Turkiet att principiellt få EU att acceptera en tullunion med Turkiet på villkor att Turkiet avvecklade sin ockupation av norra Cypern 1996, och så begår den stackars Tancu Ciller genast efter denna triumf det katastrofala politiska misstaget att trappa upp kriget och folkmordet mot kurderna. Det är rena politiska självmordsförsöket, och hon riskerar därmed hela Turkiet och dess framtid. Det är en desperat åtgärd, som att satsa mer pengar på en förlust i stället för att acceptera den, Nicholas Neesons stora misstag, då Turkiet de facto håller på att förlora kriget. Du märker det på ekonomin. Inflationen är 100% om året, och det har hänt att den tyska marken blivit dubbelt så dyr på en vecka. Turkiet håller på att falla, och i stället för att hejda fallet försöker Lady Ciller accelerera det och göra slutsmällen desto hårdare. Ett sådant misstag kan endast en kvinnlig politiker göra."

Jag har aldrig berört doktor Sandys antifeministiska fördomar då dessa är alltför extrema, men dessa stödjer han alltid på fakta ur verkligheten.

Sedan pratade vi om Tibet och min förestående resa i september. Han var mycket intresserad av mina kontakter med yngre läkare och deras reaktioner inför hans brev och mina artiklar i "Fritänkaren" angående hans erfarenheter och åsikter i Aids-ämnet och dess eventuella tibetanska lösning. Han skulle ivrigt invänta fortsättningen av denna debatt och resultatet av min resa.

Därmed skildes vi. Inte ett ord hade han nämnt om sina kontakter med Yasar Kemal, som ju i höstas slog världen med häpnad med att ta parti för kurderna mot turkarna, Turkiets mest världsberömda författare, som doktor Sandy otvivelaktigt lyckats påverka, då han kände honom sedan länge. Ej heller sade han ett ord om sina underjordiska ansträngningar att nå en lösning på såväl det cypriotiska som på det kurdiska problemet, men otvivelaktigt hade han både en hand i det nya lovande perspektivet för Cypern (med EU-medlemskap inom några år), samtidigt som han var bittert desillusionerad över turkarnas astronomiska dumhet i att envist fortsätta sitt utrotningskrig mot kurderna. Däremot nämnde han någonting om att det viktigaste i Turkiet idag var att knäcka dess militärmakt moraliskt.

"Grekerna begick ett stort misstag då de 1918 ockuperade stora delar av västra Turkiet. Det gav turkarna och Kemal Atatürk råg i ryggen för att kasta ut dem och skaffa sig en ny militär moral, som rättfärdigade den turkiska militärens då

behövliga outhärlighet och dogmatiska ofelbarhet. Grekernas invasion 1918 gav turkarna deras militära förödande moral. Det är denna som nu håller på att knäckas av kurderna och som måste knäckas.

Detta kommer att lämna turkarna utan identitet, men det blir hälsosamt för dem. De måste då börja samarbeta bättre med omvärlden, och det är fortfarande positivt att de är mest angelägna om att få samarbeta med Väst."

Han avrådde mig från att besöka Troja. "Bussresan dit är lång och tråkig, och vad är Troja utom legenderna och dramat? Bara en kulle i ett ödsligt turkiskt landskap, där det finns alltför många sådana kullar, som alla är likadana. Det var bara Homeros som gjorde Troja till vad det blev. Utan Homeros hade det blivit lika okänt och oansenligt som Sardes eller Tarsus."

"Men Schliemann då?" invände jag.

"Schliemann var en äventyrlig fantast som satsade allt på ett kort och vann. Han återupptäckte visserligen Troja, men det var inte Troja som därmed åter blev betydelsefullt. Det avgörande med hans upptäckt var att han därmed bevisade att Homeros fortfarande var vederhäftig efter 2500 år. Så håll dig till Homeros och lämna återuppgrävandet av alla Trojas tretusenåriga lik åt arkeologerna. Endast hos Homeros är de fortfarande levande."

Men där hade doktor Sandy fel. De lever även hos Aiskhylos, Sofokles, Euripides, Vergilius, Dante, Shakespeare, Purcell, Händel, Gluck, Mozart, Berlioz, Offenbach och många andra. Homeros bara inledde deras odödlighet.

Det blev ingen tvist med doktor Sandy om den saken. Däremot hade jag haft en hård tvist med den lärda Jotka i Bulgarien om det antika Egypten. Hon ifrågasatte värdet av dess civilisation:

"Vad var egypterna med sina pyramider och faraoner? Bara tyranner och översittare! De var barbarer som tvingade andra folk till slaveri under dem för att få sina barbariska jättemonument uppförda! Det var en monsterstat, som styrdes av en omänsklig diktatur! De åstadkom ingenting utom bara tomt skryt och fåfänga!"

Mot detta opponerade jag mig bestämt. Jag framhöll egypternas uppfinning av hieroglyferna, det första riktiga skriftspråket i väst, och deras inledning av astronomin med den första riktiga årskalendern från före år 4000 före Kristus. Detta fick Jotka att dämpa rösten.

Barbariet och diktaturen ligger i stället, menade jag, i den moderna materialismen, som blint kör över historien och religionen för att ersätta eviga värden av skönhet och filosofi med funkis och industrier, miljöförstöring och globalt hot mot allt fritt liv i naturen.

"Vad är då naturen?" genmålde Jotka. "Bara vildhet och grymhet, ingen ordning, ingen civilisation, bara godtycke och den blindaste tänkbara hänsynslöshet!"

"Har vi därför rätt att förstöra den och därigenom förstöra grunden för även all mänsklig existens? Utan naturen är människan ingenting, och om mänskligheten dör ut kommer likväl naturen att fortleva, mera fri och levande än någonsin hela mänskligheten."

Dessa tankegångar hade kunnat vara doktor Sandys, och Jotkas dialektiska svada förmådde inte besvara dem.

Kort om Aziz Nesin och Yasar Kemal

Av dessa är den nyss avlidne Aziz Nesin undervärderad medan Yasar Kemal är övervärderad. Aziz Nesin var en liten försynt gammal man som länge var mycket sjuk och kunde dö när som helst. Han var högt uppskattad i Turkiet för sitt konsekventa ställningstagande mot allt förtryck vare sig det kom från militärt håll, muslimskt fundamentalistiskt eller från regeringen. Mest spektakulärt var hans definitiva avståndstagande från islam vilket gjorde alla fundamentalister till hans

fiender för livet. Vi lärde känna honom i mars 1993 när han kungjorde att han ämnade översätta och publicera Salman Rushdies "Satansverserna" på turkiska. Han var då 78 år gammal och dödssjuk och drev samtidigt ett eget förlag för undertryckta författare och ett gränslöst barnhem för upphittade och föräldralösa barn. Trots Fritänkarens mycket begränsade läsekrets vågade vi redan då plädera för ett nobelpris åt Aziz Nesin för hans långt gående humanitära verksamhet och djärva opposition mot islam utom en gränslös litterär produktion, innan det var för sent, men nu är det för sent.

Yasar Kemal lever emellertid vidare, Turkiets mest översatta författare, som trots att han är kurd först förra året äntligen började våga ta öppet parti för kurderna mot turkarnas utrotningskrig mot detta folk. Hans böcker karakteriseras av en stark primitivitet med ofta brutala våldsinslag men samtidigt ett underbart frihetspathos. Hans bästa böcker är väl "Låt tistlarna brinna" och "De tusen tjurarnas berg". Han är 73 år gammal och alltså sju år yngre än Aziz Nesin, som ännu gästade Göteborgs bokmässan i våras och framträdde i svenska media. Han blev känd i hela världen förra året när fundamentalisterna satte eld på ett hotell för att han bodde där, varvid många oskyldiga omkom men den lille gamle mannen lyckades klättra ut levande. Nu finns han alltså inte bland oss mer, men kanske man äntligen kan börja se fram emot att någon gång få se hans böcker på svenska.

del 5 : *Grekland.*

Det var förbryllande svårt att lämna Konstantinopel denna gången. Jag hade blivit mera fäst vid staden än någonsin tidigare, och min vistelse hade ytterligare förgyllts genom mina goda vänner Lee från New York, som arbetade som lärare i Ruse, Bulgarien, och Hugo från Sydafrika, en typisk kraftfull men sympatisk boer, som hade mycket intressant att berätta om den nya Mandela-eran.

Ofrånkomligt drabbades man även av fasan av att ställas inför det moderna industrialiserade Grekland, där nästan ingenting av det gamla eviga Grekland längre fanns kvar, särskilt inte i Thessaloniki.

Ändå hade jag även där en positiv överraskning. Den stora väntsalen i stationen, där jag hade haft en så oförglömlig natt 1989 bland idel luffare, zigenare och internationella resenärer på glid eller på avvägar, och som sedan dess varit stängd för ombyggnad, var nu åter öppen. Men den hade ombyggts till ett ortodox kapell. Där satt en kör och övade, och dess akustik var som i en kyrka. Man hör inte mycket grekisk ortodox kyrkomusik i världen, men här i denna före detta stationsväntsal ombyggd till kyrka var den enbart till sin fördel.

I Athen trivdes man bättre än någonsin som vanligt, men ändå förstod jag plötsligt varför doktor Sandy ändå föredrog Konstantinopel. Grekerna är positiva och konstruktiva men alltid distanta: det är svårt att komma nära en grek och omöjligt att veta var man har honom, och han kan vara mycket svår att ha att göra med genom hans nonchalans, aggressivitet eller hårda yta. Lika svåra som grekerna är att komma nära är turkarna lätta, och de kan vara hur mjuka som helst, vana vid myndigheters förödmjukelser som de alltid fått vara. Turkiet är ett oerhört spännande land genom de nästan obegränsade utvecklingsmöjligheter som där ännu finns, och ett resultat av mitt femte besök i Konstantinopel var framtida planer på en helt och hållet turkisk resa.

Turkiet är även billigare, och det är lättare att där vistas inkognito, något som passar doktor Sandy. Det politiska läget där är rafflande och tidvis explosivt, varför det är en idealisk tummelplats för folk med smak för spioneri och politiska intriger.

I Athen stötte jag helt oväntat på min gamle vän från 1990, som då varit kypare på min stamrestaurang "Aerides" vid Odos Markou Aureliou. När jag 1991 återkom hade restaurangen blivit svindyr, och min vän kyparen var försvunnen.

Nu återsåg jag honom efter mer än fyra år. Han berättade att han avskedats från "Aerides", men i stället var han nu ägare till "Nefeli" vid Pan-gatan, det ställe i Plaka som definitivt har den bästa musiken. Jag kände igen honom innan han kände igen mig, men när han väl gjorde det var återseendet desto hjärtligare, och han bjöd mig på ett generöst glas ouzo.

En underbar dagsutflykt företogs till Kalavrita i hjärtat av Peloponnesos. Man reser med tåg till Diakofto ganska nära Patras, och där tar man ett mindre lokaltåg upp i bergen. Detta lokaltåg består av två vagnar, och järnvägen är smalspårig. Den stiger brant till 700 meter på 36 kilometer och slingrar sig fram genom fantastiska klyftor och raviner med en ständigt forsande flod som den zick-zackar över. Kalavrita är sedan ett litet pittoreskt samhälle med god mat och glada vänliga människor med vita berg i bakgrunden. Det var förvånansvärt att se så många berg täckta av snö i Grekland den femte april. Det liknade mera Norge och Lofoten än Peloponnesos.

Mitt enda bekymmer i Grekland blev som vanligt ekonomin. Efter att ha levt på under 50 kronor om dagen i Rumänien, Bulgarien och Turkiet kostade livet i Athen mer än 200 kronor om dagen. Hur mycket man än trivdes förblödde man samtidigt ekonomiskt, och detta kunde inte pågå i hur många dagar som helst, hur ogärna man än ville lämna Grekland. Man vill gärna leva så att man unnar sig allt vad man vill ha, men om ens ekonomi är begränsad måste man tyvärr förvägra sig en hel del av vad man vill ha, och detta är särskilt smärtsamt i ett land som Grekland. Denna gång hade exempelvis nästan alla mynttelefonautomater bortrationaliserats i Athen och ersatts med telefonkortautomater, medan de få mynttelefonautomater som fanns kvar vanligen tog ens mynt och behöll dem utan att fungera. Ett telefonkort kostade mer än 1000 drakmer, och att köpa ett sådant för bara ett eller två samtal är tyvärr betänkligt om man redan annars möter ekonomiska problem i Grekland. Turkiet är då mer än hälften så billigt och har dessutom en skenande inflation, medan den grekiska drakman håller värdet medan priserna ändå stiger - tacka EU för det. Jag hade alltså svårt för att ens kunna ringa mina vänner utanför Athen. Först den sista kvällen fick jag veta att man även kunde ringa från tobaksaffärer, men då var min tid redan utrunnen, och jag måste avresa följande morgon.

Dessa vänner utanför Athen har jag nu inte fått träffa sedan 1992, då det alltid har uppstått förhinder när jag passerat Athen. Nu gick det för långt när jag inte ens kunde ringa dem, så nästa gång ska jag vara bättre förberedd och arrangera kommunikationerna helst i förväg.

Tiden i Athen (fyra dagar) användes ytterst väl. När jag efter Kalavrita-dagen äntligen ringde Freddy blev han djupt sårad för att jag passerat två dagar i Athen och ännu inte ringt honom. Två kvällar fick vi till vårt förfogande under idealiska stunder även med hans vänner, hans frus trevlige broder med en utomordentligt vacker fästmö. I Italien skulle jag aldrig kunna tänka mig att gifta mig och slå mig ner, men grekiskorna är det något särskilt med, och där skulle jag i princip inte ha någonting emot det.

Mina favoritställen i Plaka förblev mina favoritställen med "*Proodos*", "*Greek Garden*" som nummer ett, där jag tillbringat åtskilliga härliga stunder bl.a. med doktor Sandy, som var den som introducerade mig i denna idealiska grekiska trädgård, som är billig och anspråkslös och generös med vin, som alltsammans passar mig perfekt. Där satt jag efter luncherna och studerade Homeros och Vergilius och jämförde dem till nackdel för den senare. Homeros' gestalter är alltid blodfulla och personliga och har en hög individuell integritet, vilket helt saknas hos Vergilius med ett enda undantag: drottning Dido av Kartago, en av världslitteraturens mest

praktfulla och oförglömliga kvinnor, helt i stil med Euripides' främsta. Men hon är den enda, och det att hon i motsats till alla andra gestalter hos Vergilius (utom möjligen Palinurus) är konsekvent gör att hon i hela Kartagos namn måste begå självmord. Där började den romerska förföljelsen av Kartago, Roms mest vanvettiga utrikespolitiska kapitel, då Rom kunde ha samarbetat med Kartago men i stället valde en konfrontationspolitik, vars slutresultat var den rättsvidriga förstörelsen av Kartago, ett parallellfall till Troja, Dresden och Hiroshima.

Athen är och förblir hela Europas innersta demokratiska hjärta. Homeros' och Euripides' andar dominerar fortfarande hela världen därifrån med sina innerliga humana och demokratiska tendenser. Hektor och Odysseus kunde bara ha varit greker, och deras passioner, så långt före Alexander den Store och Jesus Kristus, är fortfarande den enda ursprungliga och helt stabila grunden för det mänskliga Europa. Homeros var definitivt mera human än Jesus enligt Mattheus' hävdvunna äldsta evangelium.

Emellertid måste jag få avsluta detta grekiska kapitel med doktor Sandy, då hans sista avslöjanden gällde Grekland. Trots allt var han nu optimistisk beträffande Turkiets handledning i rätt kurs, "om vi bara kunde få dem att sluta med att slakta kurder och förstöra deras land. De har alltid varit förtrampade av turkarna, och när de till slut sade ifrån försvarade turkarna sitt förtrampande av dem med att inleda krig mot dem. Men med grekisk och cypriotisk hjälp är nu ändå den sjunkande trasiga skutan under bogsering och på rätt bog.

Men ett värre jobb väntar oss. Operation Storstädning är på gång. Det är dags att på allvar ta i tu med drogproblemet i västvärlden. Alla människor måste lära sig att alla slags droger, hur spännande och upplyftande de än är, bara är destruktiva, från tobak till alla "smart drugs" i apoteket. Om de ej förstör minnet förstör de nerverna, eller blodet, eller cellerna, eller förståndet, eller något annat. Egentligen hör alkohol till samma kategori, men vin och ädlare drycker är det i alla fall en uråldrig kultur i. Droger kan och bör bara användas som medicin och då bara i strängt kontrollerad utsträckning. Allt missbruk, och även av alkohol, måste till varje pris motarbetas av alla ansvariga människor."

"Vad har gjort dig så engagerad i denna 'Operation Storstädning'?"

"När Thessaloniki, den rena vackra staden, blev ett centrum för herointrafik gick det för långt. Det är en ren personlig krigsförklaring mot mig. Även jag har mina gränser. Somliga övertramp tål jag bara inte."

Han blev riktigt upprörd, och när hans ansikte blev rött av helig vrede övertygades jag av att han både menade allvar och dessutom var förmögen till att krossa allt narkotikamissbruk i hela världen ensam om det behövdes. Någon hade trampat in djupt på någon av hans ömmaste punkter i hjärtat med att värva narkomaner och kurirer i Thessaloniki. Jag kom att tänka på att det var därifrån som en stor del av omvälvningarna i Östeuropa 1989 hade styrts. Fanns där något samband? Jag frågade inte doktor Sandy närmare om saken, då det nu gällde att få hans ansikte att blossa mindre, men saken torde utgöra ett intressant forskningsområde för framtiden.

del 6.

Efter alla Balkans små plottriga länder var som vanligt Italien som en överväldigande kontinent av intryck. Det är omöjligt att återge allt vad man nu upplevde i Italien. I stället skall jag försöka hålla mig till de intryck jag fick av människor.

Kerstin är kanske min närmaste själsfrände i Italien, och när man besöker henne kommer man inte bara rakt in i allt det bästa som var det gamla Rom, den gamle

Catos och även Ciceros vingårdsidyller, Horatius och Vergilius pastorala harmoni ut mot Tusculum, Soracte, Palestrina och Colonna; utan dessutom kommer man genast ut i den stora vida universella världen av kunskap och forskning, av filosofi och kreativitet, samt det oerhört bestickande och viktiga ämnet danandet av framtiden. Ty vad Kerstin mest sysslar med ensam i sitt stora hus med en idealisk trädgård som förser henne med allt vad hon behöver nästan året om, är just studier i skapandet av framtiden.

Hennes skola är "den arkaniska skolan" som också går under benämningen "den nya eran". Dess lärdomssäten är belägna i London, Genève, New York, Tokyo och Darjeeling, och dess målsättning är att fungera som terminal för alla religioners självklara uppgående i en enda, med Kristus och Buddha som centralgestalter, med reinkarnation som en antagen självklarhet, och med även den viktiga föresatsen att "redigera" religionerna, så att allt värdefullt i samtliga bevaras och utvecklas medan all vidskepelse, missförstånd och oegentligheter avstås ifrån. Den "arkaniska skolan" är alltså ingen ny religion utan bara allt det konstruktiva ur alla de gamla i förening med varandra. Utbildningen i denna skola tar 14 år i anspråk, och Kerstin har hittills hållit på i fem.

En viktig del i dessa studier är teorin om människans sju temperament. De vanliga fyra temperamenten är ju sangvinism, melankoli, koleriskhet och flegma, men den arkaniska skolans sju temperament handlar inte om yttre uttryck utan om inre förmågor och kvalifikationer. De sju temperamenten kartlägger vad en människa egentligen är funtad för.

Här är en kort översikt över de sju temperamenten, som jag under en intensiv eftermiddag i Borghesiana hann översätta från italienska till svenska:

1. Vilja-makt. Positiva egenskaper: mod, moståndskraft, viljestyrka, oräddhet, beslutsamhet, rättskänsla, vidsynthet och förmåga att lösa omfattande problem.

Negativa: ambition, arrogans, stolthet, vrede, envishet, dominans, isolationistisk egoism och kapacitet att ta till våld.

Dygd att sträva till: ömhet, ödmjukhet, medlidande, tolerans, takt, tålmod.

2. Kärlek-vishet. Positiva egenskaper: lugn, tålmod, förstånd, tolerans, takt, förmåga att samarbeta, kärlek till studier, konstruktivitet, trohet, intelligens, känslighet, generositet, medlidande.

Negativa: likgiltighet, obeslutsamhet, lättja, viljelöshet, oförmåga till att vara ensam, överkänslighet och rädsla.

Dygd att sträva efter: aktivitet, energi, entusiasm och karaktärsfasthet.

3. Tankeaktivitet. Positiva egenskaper: vidsyn, omdöme, rationalism, klarhet, kvickhet, flexibilitet, förmåga att urskilja det essentiella, mångsidighet, saklighet, sinnesjämvikt, förmåga att resonera, att finna nöje i att tänka och filosofera, smak för ordet, förmåga att övertyga, oförmögenhet till våld eller till vrede.

Negativa: oordning, ytlighet, distraktion, oärlighet, nyfikenhet, slughet, opportunist, beräkning, hyckleri, dubbelhet och koncentrationssvårigheter.

Dygd att sträva efter: noggrannhet, koncentration, förmåga att förverkliga, ordning och hängivenhet.

4. Harmoni gentemot konflikter. Detta är svårt att översätta och klargöra men är något i stil med "motsatsernas förening", ex. att leva i det förgångna och ändå vara entusiastisk för det nya, att beundra renhet och samtidigt vara liderlig, både snarhet till vrede och fallenhet för olympiskt lugn, att eftersträva andliga värden och hålla styvt på formerna, etc. Positiva egenskaper: hängivenhet, starka känslor, intuition, humor, opartiskhet, kärlek för det harmoniska och sköna, kärlek för djur och natur.

Negativa: egocentricitet, extravagans, sensualism, oförmåga att anstränga sig, brist på offervilja, brist på moral, nyckfullhet.

Dygd att sträva efter: renhet, självständighet, moralisk och mental jämvikt.

5. Konkret kunskap. Positiva egenskaper: exakthet, ärlighet in i minsta detalj, sanningsfullhet, punktlighet, förmåga att genomföra, observans, klarsyn, sinne för vad som är rätt och omöjlighet att kompromissa därmed, oberoende.

Negativa: pedanteri, mental statiskhet, exklusivitet, skepticism, oförmåga att fatta det ej konkreta, förakt för konst och poesi, okänslighet, fördomar och kritiska attityder.

Dygd att sträva efter: intuition, förståelse, respekt, fantasi och uppskattning av andra.

6. Hängivenhet och idealism. Positiva egenskaper: hängivenhet, idealism, mysticism, offervilja, trohet, entusiasm, ömhet, kärlek, askes, medlidande, innerlighet, hjälpsamhet, respekt och pålitlighet.

Negativa: fanatism, partiskhet, kortsynthet, svartsjuka, impulsivitet, raseri, fördomsfullhet, behov av att stödja sig på andra, självbedrägeri, fallenhet för förhastade slutsatser, misstänksamhet, ensidighet.

Dygd att sträva efter: oegennyttig kärlek och altruism, öppenhet för idéer, distans och att inte ta saker personligt.

7. Ordning och ritual. Positiva egenskaper: koncentrationsförmåga på det rent konkreta, förmåga att manipulera med fysiska energier, ordning, organisationsförmåga, sinne för detaljer, ekonomiskt sinne, produktivitet, beständighet, artighet, självsäkerhet, praktiskt och tekniskt sinne, tolkningsförmåga, arbetskapacitet.

Negativa: formalism, bigotteri, högfärd, materialism, vidskeplighet, bacillskräck och överdrivet intresse för det fenomenala.

Dygd att förvärva: mottaglighet för nya idéer och intryck, förverkligandet av det enhetliga, tillämpningsförmåga, variationsförmåga och improvisation.

Vidare har enligt den arkaniska skolan människan fem komponenter. Enligt den katolska kyrkan består människan av bara kropp och själ, men enligt den arkaniska skolan består människan av: a) kropp, b) känsloliv, c) sinnesvärld, d) personlighet, och e) själ. Var och en av dessa fem komponenter influeras och domineras av något av de sju temperamenten. Således är exempelvis jag troligen till kropp och själ dominerad av det första, i känslolivet dominerad av det tredje, i personligheten färgad av det fjärde och i sinnesvärlden lutande åt det sjunde. Jag ber Kerstin överse med eventuella bristfälligheter i min översättning, tolkning och förkortning av de sju temperamenten, men jag har inte ens börjat skolan ännu.

del 7.

Tyvär bjöd Rom även på resans första bakslag och besvikelser. Den första dåliga nyheten kom från mina vänner Oscar och Teresa, gifta sedan 13 år, barnlösa. De berättade att min vän Nino i Palermo, som redan i höstas bjudit mig till en ny påsk i Sicilien, plötsligt hade rest bort utan att meddela vart. Jag fick bekräftelse på detta när jag själv ringde till Palermo. Nino gjorde bekantskap med min far redan under 80-talet, och de blev mycket goda vänner. Även min mor upplevde Nino enbart positivt under hennes enda besök med min far på Sicilien. Nino förenar i sig alla de bästa egenskaperna hos en sicilianare: generositet, fantasi, öppenhet, snabb fattningsförmåga och en oerhörd medmänsklighet. Han har alltid utgjort min fasta klippa i Palermo. Att han nu hade rest bort innebar en smärre jordbävning och omkullkastade alla mina sicilianska planer. Att resa till Sicilien utan att träffa Nino var en otänkbarhet.

Samtidigt beskars därmed även mina besök i Rom från två till ett, vilket också nödvändiggjorde att mina vänbesök beskars från fem till två. Familjen Bordonaro fick vänta till en annan gång, Annie Ekland, som jag lovat hälsa på men som bodde i utkanten av Rom långt i söder i E.U.R. måste jag därmed också göra besviken, liksom

min gamle vän Franco, som jag inte ens hade telefon till. Även Oscar och Teresa fick jag bara två dryga timmar tillsammans med.

Oscar är en utomordentlig torrboll och på sitt sätt en italienare av den värsta sorten, "*pieno di se*", full av sig själv, intelligent men dryg, krasst realistisk och förvånansvärt inskränkt och fördomsfull. Han håller knappast på att utvecklas utan snarare tvärtom. Varför han tycker om mig har jag aldrig kunnat förstå då vi nästan är varandras motsatser. Han ser bra ut men är tämligen nyanslös, tråkig och platt.

Troligen är han ganska frustrerad av sitt äktenskap. Hans underbara spanska fru Teresa är ständigt på resande fot som konstjournalist, och när hon är bortrest meddelar hon sig aldrig med sin man. Hon är mjuk och intuitiv och mycket exotisk, och det enda som jag får ut av deras sällskap får jag ut av henne.

De höll som bäst på med att lära sig dansa, som "Ginger och Fred", troligen för att försöka bättra på sitt bristfälliga äktenskap. Därför hade de mycket litet tid till övers för mig. Vi åt en glass, drack te på en engelsk krog, promenerade litet och besökte kyrkan med Caravaggios båda målningar "Petri korsfästelse" och "Pauli omvändelse", av vilka den första är den mest oförglömliga, perfekt i sin nästan veristiska realism. Caravaggio var den siste store renässansmålaren, och hans dramatiska realism har aldrig överträffats på duk.

Det var allt om Oscar och Teresa. På vägen hem till dem i buss visade de mig vilken hållplats jag skulle stiga av vid för att därifrån kunna gå till stationen. Man fick det intrycket att de bara ville bli av med mig, då dansen för dem för ögonblicket var viktigare än hela världen. De bad mig att nästa gång jag kom till Rom meddela dem en vecka i förväg exakt när jag skulle komma, vilket ju är en omöjlighet med mitt sätt att resa, där allt alltid bara är improvisation. Om andra då kräver som villkor för att träffa mig att jag ska precisera ankomst och avfärd så långt i förväg som möjligt kan jag bara tolka det som att de inte vill träffa mig. En realistisk resenär måste ständigt vara beredd på plötsliga och drastiska kullkastanden av alla planer, som t.ex. av Ninos plötsliga flykt från Palermo till en destination okänd för alla, och man kan aldrig kräva av en resenär att han en vecka i förväg ska veta exakt var han är följande vecka, om han inte är stationär på sin resa, vilket jag aldrig kan vara.

Den andra svåra motgången inträffade på tåget. En konduktör som undersökte min biljett fastställde att den inte var giltig i Italien. Därmed måste jag betala inte bara biljett för alla mina återstående etapper i Italien utan även en straffavgift. Konduktören menade att Inter Rail +26 inte har varit giltigt i Italien sedan två år tillbaka, och visserligen hade han rätt, men sedan dess har under två rundresor alla italienska konduktörer låtit mig resa på biljetten och till och med hälsat mig välkommen (särskilt i de södra delarna) och nästan gjort honnör för mig. Naturligtvis var det oundvikligt att jag förr eller senare skulle råka ut för en pedant, och detta inträffade alltså nu i tåget från Rom till Genua, ett nattåg med bara sittplats.

Därmed är Inter Rail +26-biljetten reducerad till ett frivilligt ekonomiskt gatlopp för innehavaren, om han reser längre bort än till Ungern. Belgien, Schweiz, Frankrike, Italien, Spanien, Portugal och Marocko är stängda för honom, reser han till Rumänien måste han betala visum (35 DM för transit) liksom i Bulgarien (55 DM för transitvisum giltigt för högst 30 timmar), vilka länder är enda vägen för honom till Grekland, då Serbien är stängt tills vidare på grund av krig. Det är också enda vägen för honom till Turkiet, där han kan bli mördad av kurder eller bomber på grund av kurdiskt folkmord och inbördeskrig, om han reser över till den asiatiska delen av landet. Däremot är han välkommen att använda biljetten på färjan från Grekland till Brindisi, men om han då utnyttjar detta och kommer till Italien gratis och glad i hägen måste han sedan alltid betala fullt pris i hela Italien.

del 8.

Desto bättre blev jag mottagen i Genua. Beatrice tog emot fastän hennes hem och situation var i djup kris. Hennes hembiträde hade slutat vid månadsskiftet, och då hon vid sina 87 år är helt beroende av ett sådant hade hon fått skaffa sig ett provisoriskt sådant, som inte kunde någonting, en liten stackare från Ecuador. Den förra, Lucy, som alltid haft det bra hos Beatrice, hade träffat en karlslok, en riktig äventyrare, och kommit på avvägar.

Icke desto mindre har jag aldrig blivit bättre mottagen i mitt liv. Ett vackrare förhållande mellan mor och son har jag aldrig sett än mellan Beatrice och hennes son Pier Giulio, nu 64 år gammal. Han är läkare och har arbetat ihjäl sig under hela sitt liv, vilket man ser på honom. Hans ansiktsfärg är inte naturlig, mera gråblå än mänsklig, hans hår är alldeles vitt, och han måste alltid använda mycket starka glasögon. Ändå är han vänligheten själv med ett mycket vackert och hjärtligt leende ständigt i beredskap, och tillsammans med modern är han ljuvligheten själv. (Hon blev änka när Pier Giulio var nyfödd, och hon gifte om sig först när Pier Giulio var fullvuxen.) Liksom sin florentinska mor är han djupt kultiverad, och han har skrivit talrika böcker och artiklar inom läkarvetenskapens område. Han vägrar att pensionera sig så länge han orkar arbeta.

Hans fru var däremot något av en komedienne. Hennes områden var konst och psykologi, och hon var lärare till yrket, men beträffande ämnet Genua var hon rena encyklopedin. Hon visste allt om sin stad sedan dess grundläggning, och hon tröttnade aldrig på att berätta. Hon hade mostrar och fastrar och onklar spridda över hela staden, alla i pittoreska eller luxuösa villor, och hon tog mig med till ett antal av dem på besök. Hennes bror bodde med sin familj i en villa vid havet mellan Nervi och Portofino. Hon visade även Portofino för mig där Italiens rikaste män, bl.a. Berlusconi, har sina sommarvillor gömda i klyftorna och sina yachter i den exklusiva hamnen; och en annan moster bodde i en villa mitt i en park på en kulle mitt inne i staden, som om man i Göteborg skulle ha en villa mitt i Vasaparken eller i Stockholm mitt i Tegnérlunden. När vi besökte en gammal kyrka mitt i den äldsta delen av staden med bara de trängsta tänkbara gränder insisterade hon på att köra ända fram med bil. (Beatrice var då med.) Nu är ju framkomligheten där bland gamla 800-talsgränder inte den bästa, och i Genua lutar dessutom de flesta gator i nästan 45 graders vinkel. Vanligen kom Graziella, som hon heter, fram med sin bil genom gränderna men kunde sedan inte vända tillbaka. Hon kunde alltså bara liksom leta sig fram tills gränden tog slut inför en trappa eller gård eller 360-graders kurva och sedan backa för att söka sig fram längs en annan väg. På detta sätt gjorde hon de flesta gränder osäkra i det gamla Genua. Det var dessutom skärtorsdag, och tusentals människor, mest gamla käringar, var på väg i klump till eller från gudstjänster och svor ve och förbannelse över Graziella och hennes bil, som hänsynslöst backade in och ut genom världens trängsta gränder, som käringarna tydligen menade sig ha monopol på att få tränga sig igenom utan gemena sabotage i form av oformliga bilar.

Deras son Beppi är ännu ett oskrivet kapitel. För närvarande är han en vimsig odåga som inte klarar av universitetet då han helst ägnar sig åt att spela synth och sjunga på nattkrogar och göra kassetinspelningar av egna rocklåtar på italienska. De låter förvånansvärt bra för att vara rockmusik men är samtidigt både skrattretande och patetiska. Han är inget direkt svart får ännu, och föräldrarna hoppas ännu att det kan bli något av honom.

Den stora personligheten i familjen är dock Beatrice med sin utomordentliga florentinska bakgrund. Bara efter mina två korta och intensiva dagar hos henne kunde jag märka hur hon redan haft inflytande på mitt språk. Hon fick mig att upptäcka glädjen i det italienska språket och vilka utomordentliga uttrycksmöjligheter detta språk har, som i viss mån rentav överträffar engelskans. Den

italienska litteraturen är full av pärlor och djupt underskattad både utomlands och hemma, i motsats till den franska, som är överskattad överallt, och den svenska, som är överskattad hemma (i jämförelse med den italienska).

Karakteristiskt för Beatrice var också hennes sätt att köra ut mig. Det att hon inte kunde erbjuda mig just den höga standard som hon själv ville ha och var van vid, beträffande service och mat, gjorde henne olycklig och att hon skämdes inför mig. Jag hade själv planerat att inte stanna längre än två nätter, så när hon själv föreslog samma sak passade det utmärkt, men hon hade gärna velat ha mig längre. Bara hennes självkritik och det att hon inte kunde presentera den höga livskvalitet som var hennes rätta florentinska element gjorde att hon måste be mig lämna tidigare än hon själv ville. På så sätt lyckades hon ändå ge mig just något av sin rätta florentinska livskvalitet, och för det var jag djupt tacksam.

Även Ligurien har sina pittoreska egenheter. Till påsken exempelvis pryds alla gravar med festliga färggranna blommor och kransar, som för att smycka döden till en fest. Redan på skärtorsdagen ser man alla kyrkor fulla med blomsterprydnader och människor ivriga med att dela ut buketter och komma med famnen full av blommor till varje grav, som om alla världens bröllop skulle firas på nytt. I Ligurien har man också den originella sedvänjan att smycka husen med fresker utvändigt. I stället för prålig arkitektur med krusiduller och reliefer, pelare och pilastrar, målas dessa utsmyckningar utvändigt på husen så skickligt och realistiskt, att de ofta ser helt verkliga ut.

I Verona väntade dock inget påskfirande med gravblomster, kyrklighet och seriöst ståhej. I stället samlades hela familjen, elva personer, i mina släktingars lilla hus uppe bland bergen, där vi påskdagen intog en festmåltid i ett värdshus med bara lantlig spis, husets vin och andra äkta varor. Det var kanske hela resans höjdpunkt. Kulmen av detta presenterades kanske av Paolo, min kusin, när han med stor humor inför alla intervjuade mig angående min sociala ställning, min befrielse från militärtjänst p.g.a. plattfötter, min uteblivna betalning av TV-licensen och annat sådant. Italienare kan ju inte bli kloka på det svenska skönstaxeringssystemet, i synnerhet när detta används mot inkomsttagare av mindre än 10,000 kronor om året, men på något sätt kunde Paolo ändå moraliskt acceptera mitt utanförskap i samhället, i synnerhet i beaktande av att jag ju mest arbetat som seriös musiker i en tid där den enda etablerade och lönsamma musiken var infernaliskt oväsen kallat rockmusik. Befrielse från militärtjänst p.g.a. plattfötter kunde även accepteras som *fait accompli*, i synnerhet i beaktande av att Kalle Anka råkade ut för samma sak och det i Amerika, världens mest militanta nation. Däremot kunde den obetalda TV-licensen inte accepteras, fastän min TV var från 1972, fastän man måste sätta på den en kvart innan programmet börjar, fastän den inte har något ljud, och fastän jag inte är någon TV-tittare utom på gamla klassiska filmer, som visas ack alltför sällan. Allt kunde man förlåta mig utom detta. Man menade att hela min skönstaxeringshistoria och mitt undvikande av militärtjänst p.g.a. plattfötter var alltför italienska historier för att kunna kritiseras medan det här med obetald TV-licens var något synnerligen allvarligt.

Ur väderlekssynpunkt var påsken i Italien ganska besynnerlig. På långfredagen snöade det kraftigt även längst söderut i Italien, och påven ledde långfredagens korsvägsandakt i Colosseum inför hela världens TV-kameror i oupphörligt ösregn. Påskdagen var sedan som en omvänd hand. Plötsligt var det sommar med klar himmel och temperaturer uppåt 25 grader. Ännu min sista dag i Verona var det 23 grader varmt i skymningen.

Olika TV-filmer visades på det kända påsktemat. Nicholas Rays film från 1961 "Konungarnas konung" visade en ung och grann macho-Jesus med idel sköna ynglingar som lärjungar med helt felfria tänder, där varje leende var som en gnistrande bländande pepsodent-reklam. Till och med Pontius Pilatus såg alldeles

ovanligt ung och grann ut. Kort sagt, Hollywoodiseringen av Jesussagan var inte helt övertygande.

Den bästa Jesusfilmen som gjorts hittills är väl Zeffirellis långa och väl genomtänkta och genomarbetade version med bara världens bästa skådespelare i alla huvudroller. Men Zeffirelli är främst, liksom Visconti, en operaregissör, och tolkningen av Jesus gester och scener och utfall är väl i Zeffirellis version litet väl instuderade och teatraliska. Utan tvekan hade Jesus varit just sådan om han levde i Italien, men nu levde han faktiskt i Israel.

Som den mest övertygande av alla Jesusfilmer framstår trots allt även alla den filmens svagheter Pasolinis svartvita "Evangelium enligt Matteus", oöverträffad både i övertygande realism och kraft och chockerande verkan. Pasolinis Jesus var väl litet väl hård och nästan omänsklig men ändå kanske den som kommit närmast sanningen.

I Italien frossar man i påsken och dess mysterier, och man kan aldrig få nog av religiösa fenomen och nya underverk, vilket den blodgråtande madonnan i Civitavecchia visar. Italien är de facto fullt av underverk i en måtto som kanske bara Indien och Tibet överträffar, men England kommer också ganska nära. Franciskanermunken Padre Pio levde de facto i 50 år efter sin stigmatisering och bibehöll de genomborrade såren i sina händer hela tiden till sin död vid 82 års ålder utan att någonsin ha brutit mot sina munklöften av kyskhet, lydnad och fattigdom. Ingen har kunnat förklara hans stigmatisering eller hans säregna förmåga att faktiskt kunna bota sjuka och förutsäga framtiden - han förutsade redan 1945, när han träffade Karol Wojtyła, att denne skulle bli påve, vilket då föreföll helt omöjligt.

Sådant är bara att respektera, och om man inte kan förstå det är det bara att låta det vara. Man måste inte gå in i det själv, och vill man inte är det bara att hålla sig utanför. Kungligheter har sina slott, och svin har sina stior. Ingen utom dessa kungligheter och svin behöver besöka deras slott eller stior.

del 9 : avslutning.

Det blev dags för hemresa efter fem intensiva dagar i Verona under främst hemliga diskussioner om familjeangelägenheter, så att som vanligt mina "normala" vänner i Verona försumrades totalt. Emellertid är min italienska familj såpass intressant och givande, att det är värt att försumma vad som helst för dem. De omfattar en alltid med en öppen kärlek utan reservationer, och vår intima kontakt går tillbaka till 30-talet, när min far för första gången besökte sina kusiner i Verona. Han blev då sin kvinnliga kusins första stora kärlek, och deras förhållande, som varade i hela hans liv, var som mellan bror och syster. Hon har samma stora blåa ögon som han och samma försynta ekonomiska konstruktivitet, som antagligen först efter hennes bortgång kommer att visa sig i sin fulla dager och outhärlighet, som blev fallet efter min far. Hennes båda barn är nu mina närmaste kusiner i Verona, mitt förhållande till båda är det bästa tänkbara, och nu gäller det att se till att samma goda förhållande även fortsätter i följande generation.

Kvar av resan återstod ett besök i Venedig och Wien. Till Venedig hade jag trots allt lyckats mobilisera en av mina sicilianska kontakter, och vi hade en ytterst spännande middag på mitt stamställe "*Spaccanapoli*" (mitt framför mitt gamla stamställe "*Il Gazebo*"). Venedig var sig likt men påfallande dominerat av japanska och tyskspråkiga turister. Det gav ett besynnerligt intryck att höra gondolsång och dragspel från kanalerna som alltid visade sig komma från gondoler till brädden fyllda av sammanpackade japaner.

Med min sicilianska kontakt diskuterade vi mest världens ekonomiska situation med fallande valutor i Amerika, England, Sverige, Grekland och mest av allt Italien. I

Italien är ju den politiska och ekonomiska situationen alltid en kronisk storm i ett teglas, och få i Italien bryr sig om det. Även mina politiskt mest engagerade vänner ämnade i valet på söndag rösta blankt. Vår diskussion kom mig att meddela doktor Sandys nya initiativ i Thessaloniki, och min vän presenterade då sin syn på saken:

"Han har faktiskt utsikt att lyckas. Drogkulten i västerlandet har överlevt sig själv, och den har under de senaste åren bara framstått som mer och mer barock och absurd, särskilt i samband med den ekonomiska krisen i Mexico, som bara beror på drogmaffiornas urholkande av staten genom korruption. Världen har inte längre råd med den vansinniga lyx som drogkulten innebär. Det är verkligen dags nu att den avlägsnas som den maligna tumör på hela mänskligheten som den är." (Orden kunde ha varit doktor Sandys.) "Den etablerades i västerlandet från öst som ett led i psykologisk krigföring i det kalla kriget, men situationen har drastiskt förändrats efter 1989. Västvärlden hade råd med en drogkult fram till 1989, men för varje år sedan dess har denna drogkult visat sig mer och mer undgänglig. Den fyller ingen politisk funktion längre. Och när man belyser vilka oerhörda kapitalresurser som finns uppbundna i narkotikatrafikfinansieringen och ställer detta mot världens ekonomiska turbulenser idag ser man direkt vad dessa turbulenser beror på. Pengarna har gått åt till narkotika. Men de finns kvar, de är väl förvaltade, och det är bara att sätta dem i omlopp i konstruktiv riktning igen. En nyckelposition därvidlag har Sicilien. Maffiorna där kontrollerar större delen av västvärldens narkotikatrafik, och om dessa skulle släppa denna trafik och låta dess ekonomiska resurser i stället komma Italien till del skulle Italien genast bli det rikaste landet i Europa. Doktor Sandys initiativ är taget i exakt rätt ögonblick, och han kommer att bli förvånad över vilket medhåll han kommer att få kanske överallt. Bara två områden kommer att bli svåra att knäcka: rockmusiken, vars flesta artister är beroende av narkotika, och den muslimska världen, som fortfarande ser narkotikaexport till västerlandet som en politisk nödvändighet. Vad eventuellt Kinas roll kan vara i detta vet jag inte."

(Hans utlåtanden översatte jag för doktor Sandys räkning till engelska och skickade dem till honom, vilket han sedermera var mycket glad för. Red.anm.jan.96.)

Så långt Venedig. Jag tog nattåget till Wien och sammanträffade där med min kusin och hennes familj under lika hjärtliga förhållanden som vanligt. Under dagen gjorde jag emellertid en rundtur i Wiens centrum och kom då för första gången i kontakt med Wiens tiggare. Dessa har knappast förekommit tidigare och förekommer enbart i Wiens centrum, där de gör goda förtjänster. De skiljer sig från vanliga tiggare då de i allmänhet inte ser ut att lida någon nöd. Jag blev antastad av en sådan inne i själva Stefansdomen. Denna tiggare var en ung dam av påfallande skönhet, väl klädd och sminkad, och hon körde en barnvagn med ett lika välmående och välklätt litet barn. Jag såg själv betydligt slarvigare och tårdare ut än hon, men inne i själva Stefansdomen tiggde hon om pengar till mat och gav sig inte på tio minuter. Till slut förlorade hon tålmodet och sade: "Ja eller nej!" När jag då sade nej gick hon uppretad därifrån, som om hon var förargad över att ha spillt tid på en dålig affär och det fanns andra bättre kunder som väntade.

Fenomenet var emellertid påfallande och vittnar om en viss ekonomisk nöd bakom de strikta fasaderna av världens starkaste valutor. Liknande historier hörs från Tyskland. Min speciella tiggerska inne i Stefansdomen talade en utmärkt tyska och engelska fastän hon troligen kom från Rumänien, men det fanns även hur många inhemska tiggare som helst, och alla var inte lika välbeställda.

Apropå det följer här några ekonomiska tips. Den bästa tax-free-butiken i kanske hela Europa är den i Patras inför färjorna. Jag har aldrig upplevt någon bättre någonstans vad beträffar både sortimentet och priserna. Den brukade själv förr göra reklam för sig med sloganen "*the smartest buys in Europe*", och den har åtminstone under de senaste fyra åren lyckats hålla sin oförlikneliga nivå helt stabil.

Däremot finns de försåtligaste av alla Europas valutaväxelkontor även just både i Patras och i Brindisi. Man skall aldrig växla till drakmer på den italienska sidan eller till lire på den grekiska. Det gäller att ta ett grekiskt fartyg (där bara drakmer gäller) från Grekland och ett italienskt (vice versa) från Italien. Annars tvingas man växla ombord, och det förlorar man mest på av alla alternativen.

(Detta har sedan dess förbättrats, så att man numera åtminstone på somliga fartyg kan använda båda valutor. *Red.anm.jan.96.*)

Rumänsk, bulgarisk och turkisk valuta är inte växlingsbar utanför dessa länder utom i mycket stora belopp - (det finns turkiska miljonsedlar - c:a 200 kr,) och nästan den enda möjligheten att göra detta är i Wien. Venedig är ett annat ställe med många fällor, och det finns bara ett ställe där man kan växla valuta utan större risk, och det är i järnvägsstationen. Alla andra ställen skor sig hänsynslöst på turisternas dumhet. I Wien gäller den motsatta regeln - kommissionen på järnvägsstationen är hutlös medan det säkraste kanske är att växla i sedelväxlingsautomater utanför bankerna, mest i centrum. Det är onödigt och dumt att förlora pengar bara på att växla dem, och huvudregeln är: växla aldrig till någon valuta utom i själva det land där den skall användas.

Nå, hur gick det då med resans huvudsyfte? Fann jag våren någonstans? Det snöade ju hela vägen ner till Plovdiv i Bulgarien, och i Turkiet var våren ännu mycket försiktig. Först i Athen första veckan i april märktes våren tydligt, om dock Peloponnesos berg ännu var snötäckta. Men sedan följde våren faktiskt med mig. Den var med mig i Rom och Genua, och även i Verona förekom temperaturer på 20-25 grader även vid solnedgången. I Wien började våren vid min ankomst, enligt flera vittnesmål, men till Berlin hade den ännu inte hunnit. Vilken överraskning då att Danmark prunkade i våryra! Resan hade lyckats! Och jag kunde med gott samvete konstatera att jag faktiskt hade lyckats med uppsåtet att hembära våren från Grekland och Italien ända hem till Danmark och till det efter en alltför lång och prövande vinter plötsligt soldränkta Sverige den 21 april 1995 efter 25 dagars framgångsrikt vårdande av våren.

Slut på resan.